

Česko-lužický

Ročník XIX
Číslo 7–8/červenec–srpen 2009

věstník

Jurij Koch

Pospyt basnje na Oświęcim

Prěni króc mje boli głowa,
hdyž so sydnu k pisanju ...

W ničem žadyn porjadk!

Na horje włosow čłowjeskich
sej holčka hrajka
z krawej klanku ...

Před komoru z cyklonom B
so modli Hana Židowka ...

Na břězy před wrotami
próša bibaski ...

A wona firma
hišće twari pjecy ...

Něchtó woła mrějucy
za Swjatej Marju Róženčanskej ...

Přestanu.
Wšo basnjenje je směšne!
Krawa klanka ...
Swjata Marja Róženčanska!

Pokus básně o Osvětimi

Poprvé mne bolí hlava,
když si sednu ke psaní ...

Nemá to hlavu ani patu!

Na hoře lidských vlasů
si hraje holčička
s krvavou panenkou ...

Před komorou s Cyklonem B
se modlí Židovka Hana ...

Na bříze před vraty
rostou rampouchy ...

A ta firma
dodnes staví pece ...

Někdo volá umírající
Pannu Marii Różantskou ...

Už toho nechám.
Veškeré básnění je zoufale směšné!
Krvavá panenka ...
Panenko Marie Różantská!

Ze sbírky Serbska poezija 27 (Budyšin 1989) přeložil Radek Čermák.

Panenko Marie v różantském kostele. Foto Zdeněk Vašek.

Básník odkazuje na svou novelu vydanou roku 1963 v LND

BJEZ WČERAWŠEHO DNJA NJEJE JUTŘIŠEHO

Timo Meškank wo sebi (2)

Zašty raz smój z knjeni Helenu Ulbrechtowej fiktivnu rozmołwu wjedłoj. Džensa chcemoj ju dale wjesć a zakončić.

H. U.: Zmíněná kniha Kultur besteht – Reich vergeht. Tschechen und Sorben (Wenden) 1914–1945 byla zároveň Vaší doktorskou disertací. Dal jste si ji snad přeložit z lužické srbštiny do němčiny svým líčakem?

T. M.: To wězo nic, dokelž njeeksistuje za to přeložowarski program. Ale maće prawje w tym, zo němsku rěč derje wobknježu. Sym ju w uniwersitnej pěstowarni w Lipsku po principje imersije (tehdom tute zapřijeće hišće nchtó njeznaješe) nawuknył. Swoje doktorske džěto sym tuž móht hnydom němsce napisać, mjez druhim tohodla, dokelž nochcych swojeho posudžowarja njetrjebawšo rozmjerzać. Běše to za swój čas prof. dr. Günter Schödl, zamohwity za stawizny srjedźnjeje a wuchodneje Europy na Humboldtowej uniwersice w Berlinje. Njemějach začišć, zo wón někajku stowjansku rěč wobknježi. Ale to wšak je powšitkowny problem němskich wučencow, zo so woni z někajkim regionom zaběraja, rěč pak, kotraž so tam trjeba, njewobknježa.

H. U.: Pane Meškanku, nemůžete tedy popřít, že nejste německým vědcem (z hlediska státu, jehož jste občanem a jemuž odvádíte daně), přičemž etnický jste Lužickým Srbem.

T. M.: Njesym němski wědomostnik, dokelž zrozumju atribut němski přeco w zwisku z počahowym słowom. Zapřijeće wědomostnik referuje na čłowjeka, kiž so z wědomosću zaběra. A jednotliwy, konkretny čłowjek móže być českeje, serbskeje, němskeje abo drugeje narodnosće. Po mojím měnjenju njemůžeš być z dobom Serb, t. r. serbski čłowjek, a němski wědomostnik, t. r. němski čłowjek, kiž so z wědomosću zaběra. Wěm, zo je wuznaće k narodnosći džensa swobodne. Mnozy maja na te wašnje dwójnu abo trójnu narodnu identitu, za tym, w kotrym socialno-politiskim runje so pohibuja. Za mnje wosobinsce njeje to akceptabelne. Sym wšudže a přeco Serb, wšojednje, hač jako pućowacy w Portugalskej, jako wučer w Pólskej, jako wědomostnik w Němskej abo jako spisowacel w Českej.

H. U.: Chtěla jsem být tedy naprosto korektní a ukázat, že jste svou knihu sice napsal německy, ale jinak jste Lužický Srb. V tomto případě jsem se tedy zaplatpánbůh nemýlila; ostatně německý tvar Vašeho jména jako u Vašich jiných kolegů jsem opravdu nikdy nenašla, a snad i proto jsem Vás o něco později v jedné studii z roku 2004 nazvala lužickým vědcem, což v češtině může znamenat i čistě lužickoserbský.

T. M.: Njewěm, hač je to džensa hišće na městnje, pisac česce lužický a měnič Serbow. Pod lužický bych skerje zrozumił atribut, kiž počahuje so na zapřijeće Lužice. Za mnje je to geografiski terminus, lužickoserbský pak narodnostny. Štož nastupa moje mjeno, tak maće prawje – nimam němskeje formy mjena. Za čo bych ju tež trjebał? Mjeno je za mnje wuraz sebjepostajenja. Hdyž sym we wšěch žiwjenskich wobłukach po narodnosći Serb, potom tež njetrjebam němske mjeno. Tute přeněmčene wašnje pisanja serbskich

mjenow su nam němscy pisarjo nanuzowali. Je to zwjetša jednory fonetiski přepis, druhy tež prosty přetožk ze srbšćiny do němčiny. Je za mnje fenomen, zo móže wulki džěl Serbow z tutym dwojenjom žiwy być. Wěsty podžěl šicofrenije wšak w kóždym čłowjeku tči, wšojednje na kotrej runinje, hač na narodnej, politiskej, socialnej abo kulturnej, splažnej, nabožnej.

H. U.: Na Vašich fejetonech, pane Meškanku, mne těší, že v nich poznávám Vaš literární styl, pro nějž je typické míšení jazyků, intertextovost a velká dávka hyperboličnosti.

T. M.: Haj, to je moja wosobinska šicofrenija, kotruž sej dowolam. Rěče mje zajimuju, dokelž mam rěč za tu primarnu kajkosć, kotraž nas čłowjekow wot zwěrjatow rozeznowa. Wěm, zo wjetšina ludži tutón fakt za samozrozumliwy bjerje a wo tym njereflektuje. Tohodla zwěšćamy tež džěń a wjetše straty na rěčnym polu. Wšitcy, hač nětko Serbja, Čěša abo Němcy, skorža, zo rěčna kompetenca hladajcy woteběra, zo džěći a mlodostni hižo tute a druhe zapřijeća, formy, srědky njewužiwaja, ani ani njeznaja. To wšak bjezposrědnje z tym zwisuje, zo sej rěč jako komunikaciski srědk njewaža, sebje w nim njekubłaja, ani sej njewuwědomja, zo dyrbja zo wšědnje tež na polu rěče wukmanjeć. Najnowše kompjutery, telewizory, handyje a podobne sej tola tohorunja přiswojeja, nawod za jich wužiwanje čitaja a wuspytuja, hač a kak techniski nastroj džěla. Hdyž so ja z rěčemi zaběram, tak spóznowam za jednotliwej rěču cyty žiwjenski panorama wotpowědneje narodnosće. To je to, štož mje na tym wabi.

H. U.: Protože považuji Vaše fejetony prozatím za literární díla, v němž sice určitým nedopatřením hraje moje osoba jakousi roli, avšak pouze za literární díla patřící k proudu hledání lužickoserbské identity, neuvažují prozatím o právním postupu proti některým Vaším výrokům na mou adresu.

T. M.: Njesměće tute moje pisanje jako nadběhi na Wašu wosobu zrozumić. Dže mi prosće wo to, zo měli po móžnosći kóždeho po swojim akceptowac. Wěm, zo sym jara čućiwy w nastupanju kóždehožkuli wuraza němcowstwa. To wšak zwisuje z mojím stawizniskim zhladowanjom na realije. Tohodla tež swojim studentam w Lipsku přeco praju: Lipsk a jeho wokolina stej za mnje serbskeje, tež hdyž su wobydlerjo džensa z wulkeho džěla zgermanizowani Serbja. Ale ja wšak njetrjebam so z nimi rozmołwjeć, hdyž hižo serbsce rěčec njemóža. Za to mam swoju swójbu a swojich znatych, ale tež dalšich, stowjanskich komunikaciskich partnerow, kiž – a to prosće woćakuju – serbsce rozumja a mi w swojej stowjanskej rěči wotmołwjeja.

Słowniček: prawje měć – mít pravdu, wobknježić – ovládnout, pěstowarnja – školka, zapřijeće – pojem, začišć – dojem, powšitkowny – obecný, wašnje – způsob, sebjepostajenje – sebeurčení, nanuzowac – vnutit, přetožk – překlad, tčec – tkvět, skoržic – stěžovat si, wukmanjeć so – zdokonalovat se, wuspytowac – zkoušet, swójba – rodina

Z DOMOVA

V pátek 17. dubna 2009 se v restauraci Gorilla v Benešově nad Ploučnicí konala první schůze **děčinské pobočky SPL**. Tři zakládající členové vzpomenuli a zhodnotili svou první akci na děčinském gymnasiu (viz s. 21–2), dohodli se na budoucí činnosti, která bude zahrnovat přednášky, výstavy, školní družby, a zvolili svým předsedou Daniela Tůmu. Téměř dvouhodinové sezení ukončila pietní minuta ticha, jíž uctili památku Jiřího Mudry. **dat**

Ve dnech 14.–17. 5. 2009 se v Praze konal mezinárodní knižní veletrh **Svět knihy**, letos již 15. ročník. Stánek Lidového nakladatelství Domowina z Budyšina se nachází po léta ve stejné části výstaviště – v jeho levém křídle. Zde najdeme nejucelenější nabídku lužickoserbsky psaných knih, DVD či CD a také vše, co má vztah k Lužici jako takové. Nakladatelství každoročně představí své novinky a další počiny včetně tradičních a velmi oblíbených publikací, jako je kalendář *Lužica/Lužyca* nebo *Serbska protyka/pratyja*. Kalendář na rok 2009 nebo Serbske nowiny dávalo nakladatelství zájemcům dokonce zdarma, vše ostatní bylo možné si též koupit, kdy cena v eurech byla přepočítávána na koruny „vele-

tržním“ kurzem 19 Kč za euro! K vidění byly i tisky vědecké, převažovala krásná literatura a zvláště velká pozornost byla věnována literatuře pro dětského čtenáře, budoucnost národa! Široce pojata byla i část věnovaná různým slovníkům, jazykovým učebnicím či jazykovým konverzacím, nejčastěji mezi lužičtinou a němčinou.

J.-M. Čornakec a R. Čermák na pátečním čtení

Zástupcům nakladatelství jsem připomenul své přání, aby se znovu vydala nějaká lužická kuchařka, která jak u nás, tak v Lužici není již delší čas na trhu k sehnání. Prý se ale blýská na lepší časy, tak uvidíme třeba příště! Stánek představil dvojjazyčný výbor z díla Tomáše Nawky *Ničo so njeliči / Konec sázek* (Praha 2008). Další publikace byly prezentovány přímo na dvou čteních, která zastřešovalo LND v rámci oficiálního doprovodného programu.

Na prvním byla představena prozaická tvorba šéfredaktorky časopisu *Rozhled* Jěwy-Marje Čornakec (*1959). Četly se úryvky z jejích povídek – originální text Jěwa-Marja Čornakec, český překlad Radek Čermák. Celým, téměř hodinovým, pořadem provázela milým slovem ředitelka nakladatelství Marka Macíjowa. Za účelem prezentace pro české publikum vyšla díky Radku Čermákovi a Milanu Hrabalovi pěkná knížečka s výběrem tří českých překladů s názvem *Mezisvěty*. Obsahuje překlady R. Čermáka, F. Vydry a J. Mudry, jemuž tato publikace byla věnována. Na čtení se sešla velmi široká společnost (na 50 účastníků), z nichž většina si knížku odnesla na konci programu domů. Přípravené výtisky byly prakticky hned rozebrány, patrně organizátoři tak hojnou účast ani nečekali! Mezi návštěvníky byli i významní hosté, např. bývalá ministryně pro menšiny Džamila Stehlíková, finský sorabista Eero Balk, slovenská nakladatelka Mária Štefková nebo Jaroslava Čajová z nakladatelství Janua. Po čtení byli účastníci zváni na číši vína a přátelské popovídání k nakladatelskému stánku. Zde jsme si připili vychlazeným šampaňským na budoucnost LND, lužickosrbské literatury i samotných autorů! Neformální rozhovory trvaly až do uzavření Výstaviště. Autorka zúčastněné návštěvníky pozvala na derniéru divadelní hry *Ve stínu svíčky*, která vznikla podle povídky *Spálená země* (vyšla v ČLV 2001/7-8) a konala se hned následující den v Lužici. Zajímavostí bylo, že se mezi přítomnými přihlásil pan Jaroslav Střihavka, který v letech 1948–1962 bydlel v Lužickém semináři. Vzpomínal na Minu Witkojc a Jurije Wičaze.

Následujícího dne představil Milan Hrabal četným zájemcům srbské vydání své 140stránkové knihy *Nocy jenož na naju* (Noci jen pro nás). Sbírkou lyrických povídek o různých podobách lásky přeložil Alfred Měškank. Čtení si Hrabal sám moderoval vtipnými glosami o Lužici. Přečetl rovněž ukázky z antologie srbské poezie *Jazyk, jímž porozumíš větru*. Verše doplnil několika srbskými příslovími a diváci se zjevně dobře bavili. Ani tento pořad uskutečněný v reprezentačním stánku českého PEN klubu rozhodně v rámci bohatého programu celého veletrhu nezapadl. I v letošním roce tedy Lužičtí Srbové velmi důstojně prezentovali jednu ze svých předností: bohatou literaturu.

Lucian Papazian

(SN 9. 6.) Český podporovatel lužickosrbských zájmů v Evropském parlamentu **Jaromír Kohlíček** z Komunistické strany Čech a Moravy byl opět zvolen. Mimo své štrasburské působení chystá s varnsdorfským básníkem a překladatelem Milanem Hrabalem dvouletý projekt, který bude zahájen na konci letošního léta, a jehož záměrem je seznámit studenty deseti českých gymnázií s jazykem a kulturou Lužických Srbů.

Předsednictvo SPL se na své schůzi v refektáři Lužického semináře 9. června 2009 zabývalo pořádáním Hórnikovy knihovny a obnovou jejích prostor. Klára Poláčková referovala o darech pro Společnost přátel Lužice. Za druhou polovinu května přišlo celkem asi 14 tisíc Kč. Mimořádnou částkou 36 tisíc Kč přispěl europoslanec Jaromír Kohlíček. **joba**

V rámci výroční valné hromady **Saské akademie umění** v Praze se 12. června uskutečnila v Goethově ústavu zajímavá panelová diskuse českých a saských umělců na téma *State of the arts – Co je současné?* Naštěstí nešlo o akademickou debatu, ale z velké části o prezentaci progresivních autorů. Za moderování ředitele Národního divadla v Praze Ondřeje Černého se představil divadelní režisér Jiří Adámek, výtvarník David Černý, skladatel Miroslav Srnka. Jejich protějšky byli ředitel zemské činohry Drážďanech Holk Freytag, dirigent a muzikolog prof. Peter Gülke a výtvarnice Cornelia Schleime. V úvodním projevu byly zdůrazněny vzájemné umělecké vlivy dnešního Saska a České republiky. Nejdiskutovanějším tématem byla tvorba Davida Černého a otázka, do jaké míry je jeho dílo pouze provokací, která nepřetrvá svého nositele. Podle Černého to nedokáže říci nikdo, on sám prý vytvořil díla, která mínil jako nadčasové umění, ale čas se s nimi vypořádal už nyní. Lužické Srby na zasedání zastupovala literátka Róža Domašcyna. **račk**

Z HORNÍ LUŽICE

(SN 18. 5.) *Serbski institut* v Budyšině uspořádal třídní mezinárodní **konferenci o národnostních většinách a menšinách**. Setkání se zúčastnilo téměř dvacet referentů z Německa, Rakouska, Slovenska, Bulharska, Slovinska a Makedonie. Řada referátů a diskusních příspěvků byla věnována soužití Lužických Srbů s Němci, postavení národnostních menšin v Makedonii a situaci Němců v Dánsku.

(SN 19. 5.) Plán zhořeleckého okresu na sloučení budyšínského, žitavského a zhořeleckého divadla selhal. Budyšínský okresní sněm na zasedání 18. května odhlasoval podporu **samostatnosti Němsko-serbského ludového džiwadla**. Podle budyšínského okresního úřadu by z plánované fúze mělo užitek pouze podfinancované zhořelecké divadlo. Po celou dobu diskusí o plánovaném spojení hornolužických divadel se poukazovalo především na fakt, že chybí propracovaná koncepce fúze a že lužickosrbské divadlo by v tak velkém kolosu mělo mnohem menší roli, než má dosud v Budyšině. Přednosta zhořeleckého okresního úřadu Bernd Lange (CDU) prohlásil, že bude nadále usilovat alespoň o malou fúzi žitavského a zhořeleckého divadla.

(SN 20. 5.) Pro příští školní rok je na **lužickosrbské střední školy** (naš druhý stupeň základních škol) přihlášen dostatečný počet studentů, aby se ve všech těchto vzdělávacích ústavech mohly otevřít páté ročníky. Na některých školách budou otevírat dokonce dvě třídy. V Ralbicích se bude v pátém ročníku učit 15 žáků v jedné třídě, v Radworu otevírají jednu třídu s 27 žáky, na budyšínské střední škole bude studovat 44 žáků ve dvou třídách, ve Worklecích bude 19 žáků v jedné třídě a na Lužickosrbském gymnáziu v Budyšině bude studovat od páté třídy až k maturitě 51 dětí ve dvou třídách.

(SN 26. 5.) V jazykových kursech pořádaných lidovými univerzitami v Horní Lužici je větší **zájem o polštinu** než o češtinu. V Kamenci evidují 7 zájemců o výuku polštiny, kursy češtiny však vůbec neotevřou, jelikož se přihlásilo málo uchazečů. Na Budyšínské lidové univerzitě se polsky učí 30 a česky 17 posluchačů. Na Wojerecké lidové univerzitě momentálně probíhají dva kursy polštiny, avšak kursy češtiny nebyly otevřeny už několik semestrů; na český jazyk se letos přihlásili pouze dva uchazeči, což je nedostatečný počet pro organizaci skupinové výuky. Na jazykových odděleních lidových univerzit je největší zájem o výuku angličtiny, španělštiny a italštiny.

(SN 8. 6. a 9. 6.) Zároveň s volbami do Evropského parlamentu probíhaly v Sasku **volby do obecních zastupitelstev**. Zúčastnila se jich více než polovina voličů. Zastoupení Lužických Srbů v radách dvojjazyčných obcí Horní Lužice je uspokojivé. Výsledky jsou přibližně stejné jako po volbách minulých, v Pančičích-Kukowě dokonce výrazně lepší. V některých dvojjazyčných obcích se však Lužickým Srbům nepodařilo postavit žádné kandidáty.

(SN 11. 6.) *Serbski ludowy ansambl* připravil nové představení s názvem **Slovanské tance**. První část programu je věnována lužickosrbským, polským a českým tancům. Zazní zde polský tanec *Oberki Zagłębiowskie* s hudbou Wojciecha Kilara a s choreografií Elwiry Kamińské, *Šumowska* od Jana Pawła Nagela s choreografií Kornela Kolembuse a úryvky z Dvořákových *Slovanských tanců*, které tanečně nastudoval Juraj Šiška. Druhá část tanečního programu je původní a nese název *Běh žiwjenja – Durch die Zeit*. Pro tento program zkomponoval hudbu triadvacetiletý student Samuel Dalferth, jenž ve svém zpracování variuje melodie známých lužickosrbských písní.

Mluvčí kamenecké župy Domowiny Clemens Škoda uspořádal 14. června **diskusi u ohně při bývalé wotrowské škole**. Podnětem byla inscenace NSLDž *W sćinje swěcki* (viz zpráva ze Světa knihy) o vztazích v srbských katolických rodinách, která vyjde v edici *Serbska dźiwadłowa zběrka*. Vedle diskuse nad tématy hry byla představena dvojjazyčná sbírka Tima Meškanka *cesta po modré...* V následující diskusi o knize nakonec samotné Meškankovo dílo „převálcoval“ fenomén Járy Cimrmana, kterému se Meškank ve své sbírce rovněž věnuje.

Dalším bodem setkání bylo promítání ve zrekonstruovaných prostorách bývalé školy, která se stala klubem wotrowské mládeže. Dvacetiminutový dokument byl věnován streetbalovému turnaji a koncertu, který se zde konal 6. června na protest proti vzrůstajícímu se neonacismu. Mladí lidé účastí na akci prezentovali svůj veřejný postoj proti hnutí, které má v podobě NPD své zastoupení v saském sněmu. Ta se nyní před volbami všude v Lužici protlačila do veřejného prostoru s proklamacemi o práci a vlasti. Povážlivé bylo i její heslo *Wahltag ist Zahltag* (Den voleb je dnem zúčtování).

račk

Z DOLNÍ LUŽICE

(NC 20) **Maja Nagelowa**, narozená v Budyšině v srbské rodině, patří k umělcům, kteří se prostřednictvím své tvorby vyjadřují k problematice povrchové těžby hnědého uhlí v Lužici. Na počátku května byla v Srbském muzeu v Chotěbuzi otevřena výstava jejích kreseb, grafik a dalších děl, která nese název *Zabrana zemja – póla a warstwy*. Když byla Nagelowa malé děvče, často pobývala u prarodičů poblíž Wojerec, kde se mohla na vlastní oči seznámit s důsledky těžby uhlí. Svým uměním se postavila na stranu těch, kteří nechtějí, aby tvář Lužice byla dále ničena. Na výstavě je k vidění například 20 kreseb vyhotovených černou a červe-

nou tuší, které zobrazují obličej lužickosrbských žen v krojích. Ke kresbám umělkyně připsala, které vsi v okolí již byly odbagrovány. Do mapy Lužice z roku 1886, jež znázorňuje tehdejší lužickosrbské osídlení, umělkyně zaznačila jména všech 130 vsí, které byly po roce 1924 kvůli hnědému uhlí vystěhovány a zbourány. Christina Kliemowa, která výstavu uváděla, jménem umělkyně a také Srbského muzea vyslovila přání, aby tato výstava přispěla k prohloubení diskuze o povrchových dolech, ničení vsí a krajiny.

Počínaje novým školním rokem 2009/2010 bude na základní škole Mata Kosyka v **Brjazyně zahájena výuka Witaj!** Účastnit se bude 10 z celkového počtu 19 prvňáčků, kteří v září do školy nastoupí. Anja Hötaschowa, současná učitelka srbstiny, v ní bude vyučovat i matematiku, hudební výchovu a tělocvik. V nadcházejícím školním roce bude tato výuka trvat 7 hodin týdně, ve vyšších ročnících se počítá s navýšením až na 42 hodin týdně. Hötaschowa se na svoji práci pečlivě připravovala, navštěvovala dvouletý kurz pořádaný *ABC (Žetanišćo za serbske kubtańske wuwijanje)*. Navíc v tomto školním roce dvakrát týdně docházela vyučovat matematiku do základní školy v Žylowě, kde si upevňovala jazykové znalosti a získávala praktické zkušenosti.

(NC 21) Ve druhé polovině května se v Dešně konal **svátek Slovanů**. Účastnily se různé středověké skupiny z Lužice (také z polského Žarowa), Meklenburska a Běloruska, které předváděly život Slovanů v 10. století. Svátek navštívilo okolo 1 500 diváků.

43. **ústřední olympiáda srbského jazyka** se po 22 letech konala opět v Dolní Lužici. V Borkowech na Blatech se ve druhé polovině května sešlo téměř 80 dívek a chlapců z obojí Lužice, aby ve dvoudenní soutěži poměřili znalosti horní i dolní srbstiny. Olympiádu zahájila předsedkyně *Serbskego šulskego towaristwa* Ludmila Budarjowa a hudbou uvedl *Slěpjański serbski folklorny ansambl*, šest mladých hudebníků s vedoucím Wolfgangem Kotiskem.

Účastníci byli rozděleni do tří skupin: do první skupiny byli zařazeni žáci navštěvující výuku typu B, do druhé skupiny žáci tříd Witaj a 2Plus a do třetí patřili ti, kdo lužickou srbsčinu znají z domova. Závěrem Budarjowa potěšila soutěžící slovy: „Všichni jste zvítězili, všichni, kdo tu sedíte, jste naši vítězové.“ Poté přikročila k vyhodnocení: pět dolnolužických žáků dostalo známku dobře, pouze jeden z Dolní Lužice, žák *Witaj*-programu základní školy v Žylowě Maximilian Hasacki, velmi dobře. Výtečně dopadli hornolužičtí soutěžící, řada z nich byla vyhodnocena velmi dobře a pět z nich dokonce výborně. S pořádáním soutěže pomáhali mimo jiné studenti sorabistiky v Lipsku. Aby si žáci odpočinuli a nasbírali nové síly, mezi písemnou a ústní část byl zařazen výlet na Blata a do *Btošańského muzeja* v Lubnjowě.

(SN 4. 6.) Nově zvolené **předsednictvo Domowiny** mělo 3. června své první zasedání. Hlavním tématem jednání v klubovně internátu Dolnosrbského gymnázia v Chotěbuzi bylo hnutí *Witaj* a dvojjazyčné vzdělávání v Dolní Lužici. Kito Ela konstatoval, že počet dětí, které se vzdělávají dvojjazyčně, stále stoupá. Zároveň však konstatoval hlavní nedostatek, jímž je malý počet odborně připravených vychovatelů, který vyplývá z nedostatku peněz na jejich vzdělávání. Členové prezidia si na zasedání také rozdělili oblasti svých činností: Zala Cyžowa bude mít na starosti veřejnou práci a mládež, Pětš Pětřík hospodářství a turistiku, Měrcín Wałda kulturu a zahraničí a Benedikt Dyrlich strukturální a zastřešující záležitosti.

(NC 23) Obyvatelé chotěbuzských ulic, kde automobilový provoz překročil počet 16 000 vozidel za den, si stěžovali na velký hluk, který je ruší především v nočních hodinách. Městské zastupitelstvo v předchozích měsících hledalo řešení, jak těmto obyvatelům pomoci. Odborníci na základě přezkoumání stavu navrhli

snížení rychlosti na 30 km/h. Na jedné straně se tento závěr setkal s podporou a pochopením, na druhou stranu vyvolal nesouhlas, především u firem, které dopravují zboží po městě automobily. Na konci května většinou hlasů zastupitelstvo snížení rychlosti schválilo. Toto opatření se týká 6 ulic v noci a 2 ulic ve dne. Policie chystá přísné kontroly dodržování této nejvyšší povolené rychlosti.

Frieda Grěškowa (rozená Lejnkojce) ze Šlichowa (východně od Chotěbuzce) oslaví 20. června 2009 **sté narozeniny!** Paní Grěškowa je poslední z původních (tedy nepřistěhovaných) obyvatel Šlichowa, která ještě umí lužickosrbsky. Její otec byl starostou, a prý proto se doma používala němčina, s ostatními ve vsi však mluvili srbsky. Paní Grěšková se cítí dobře, rozum jí slouží, sama se dodnes stará o drůbež. Když se ve vsi koná slavnost, například *zapust*, průvod se vždy zastaví ve dvoře jejího domu. O svém životě Grěšková říká: „Nezahálela jsem, vždy jsem pracovala. Nekouřila jsem a nepila.“

Z CIZINY

V sobotu 9. a neděli 10. května proběhlo každoroční *nalętnę pućowanje* organizované **Srbským studentským spolkem Bjarnata Krawce** v Drážďanech. Tentokrát se studenti a jejich přátelé vydali do přírody v Saském Švýcarsku. Akce začala již v pátek večer na drážďanských studentských kolejích, kdy srbský farář požehnal domu. Tento rok byl pozván i Prof. Mathias Vogt z vysoké školy Žitava/Zhořelec, aby představil svoji novou studii. Přijet měl i předseda Domowiny Jan Nuk, oba pánové se bohužel z časových důvodů nedostavili. V sobotu se studenti společně vypravili na výlet do oblasti labských pískovcových skal. Po návratu v podvečerních hodinách začala volná zábava doprovázená grilováním na balkoně koleji. Každé patro je vybaveno dvěma kuchyňkami, které slouží i jako společenské místnosti. V průběhu večerního podniku bylo možné procházet přes otevřený balkon mezi oběma prostory. Jedna z kuchyní měla dokonce barové provedení a každý si zde mohl za „lidové“ ceny (na německé poměry) koupit všemožné občerstvení a nápoje. V pozdějších hodinách nechyběl ani zpěv, v repertoáru měli mladí Srbové kromě svých domácích písní i písně české a moravské a mnohé další z ostatních slovanských zemí. Překvapilo mě, že většina zpívajících znala texty nazpaměť a tudíž nepotřebovala zpěvníky. Ty zde ale určitě každý vlastnil. V neděli byla akce zakončena společnou snídaní, jelikož plánovaná odpolední návštěva ZOO byla většinou zamítnuta. Setkání se mohlo pochlubit velkou účastí mimo jiné i proto, že bylo již dlouho dopředu avizované. Během všech tří dnů se mohl člověk setkat minimálně s padesáti Lužickými Srby. Mezi nimi byli i bývalí studenti, jejich partneři, děti a další příbuzní. Byl zde i jeden Dolnolužičan.

Serbske studentske towarstwo Bjarnat Krawc bylo založeno v květnu roku 1930 za účelem udržení srbského jazyka a kultu-

ry. Bjarnat Krawc (1861–1948) byl známý srbský hudební skladatel a zastánce Srbů působící převážně v Drážďanech. Proto ho studenti požádali o souhlas s tím, aby nově založený spolek nesl právě jeho jméno. Zpočátku měl čtyři členy. Touha studujících mimo Lužici po vzájemné pospolitosti je, jak je vidět, po bezmála osmdesáti letech od založení spolku stále živá. Počet Lužičanů se zde stále zvyšuje, v dnešní době studuje v Drážďanech zhruba 80 Srbů. Velká část z nich bydlí právě v kolejích na St. Petersburger 29 v těsné blízkosti hlavního nádraží. Deváté patro je bez výjimky srbské a právě to tvoří jádro spolku. Pozorný chodec je rozpozná podle srbských vlajek visících na balkoně tohoto podlaží. Záměrem „*Krawca*“ je vytváření a uchování přátelských styků a vzájemná pomoc mezi Srby. K tomu samozřejmě patří bezpočet kulturních a zábavních aktivit, kde je dorozumívající jazyk výlučně srbsština. Dnešní spolek není nijak oficiálně registrovaný, zato má vlastní internetovou stranu www.krawc.de. Všechny pokoje na koleji jsou jednolůžkové, sociální zařízení je společné po dvě osoby. Kolejné se pohybuje okolo 200 EUR za měsíc.

David Lenk

(SN 22. 5.) Na 54. mezinárodním **knižním veletrhu ve Varšavě** bylo mezi pěti sty nakladatelstvími z 31 zemí světa zastoupeno také budyšínské *Ludowe nakładnistwo Domowina*. Těžištěm lužickosrbské prezentace v polském hlavním městě je nová antologie *Cyblowe suknički* a 50. výročí existence LND. Dle slov pracovnice nakladatelství Manje Bujnowské bylo u domowinského stánku velmi žádáno také nové vydání *Mukova Dolnosrbského slovníku*.

U příležitosti 120. výročí od narození lužickosrbského publicisty a básníka Jana Skaly uspořádala opolská společnost **Pro Lusatia a Opolská univerzita** dvoudenní mezinárodní vědeckou konferenci, která se konala 26. a 27. května. Jan Skala se v letech 1925–1936 coby redaktor časopisu *Kulturwille* a *Kulturwehr* morálně i politicky zasazoval za polskou menšinu na území Německa. Na vědeckém setkání mimo jiné přednášeli Dietrich Šofta a Edmund Pjech z budyšínského Lužickosrbského ústavu a Skalův vnuk Peter Kroh.

(SN 28. 5.) Pracovníci **Ústavu sorabistiky Lipské univerzity** chtějí předat Saskému parlamentu petici, ve které žádají větší dotaci hodin oborové didaktiky lužickosrbského jazyka pro studenty učitelství. Se zvýšením hodinové dotace souvisí také požadavek personálního rozšíření ústavu. Petici lipských sorabistů podporuje předsedkyně Srbského školského spolku Ludmila Budarjowa a vedoucí budyšínského Jazykového centra *Witaj* Rafael Wowčer.

Zprávy ze Serbských nowin podal *Petr Ch. Kalina*, z *Nowého casnika Miloš Malec*.

Smederevo – Dresden – Kamenz. Ehrungen für Kito Lorenc. Kleine Reihe des Sorbischen Instituts 12, 62 s., Budyšin 2009.

Sborník redigovaný Francem Šenem dokumentuje okolnosti tří poct, jichž se v listopadu, prosinci a lednu dostalo nejproslulejšímu žijícímu básníku Lužických Srbů Kitu Lorencovi (*1938). První poctou byla nejvýznamnější literární cena Srbska pro cizince Zlatý klíč Smedereva (bývalého sídelního města u Bělehradu). Její udělení poznamenala nečekaná smrt Lorencova překladatele Zlatka Krasného šest dní před slavnos-

tí. O jejich spolupráci píše básník na stranách 44 až 45, otištěn je i novinový rozhovor (s. 19–21), jež Krasní vedl měsíc před srdeční záhatí. Na otázku, co dnes znamená být lužickosrbským básníkem v Německu, Lorenc odpověděl: „Být dnes srbským básníkem v Německu znamená (a znamenalo jakživ) být svým vlastním německým přebásňovatelem, nebo ještě lépe, také sám německy psát, jinak si vás mimo Lužici stěží všimnou. Ale i s tím by se dalo žít, neboť básníků si v Německu už beztak málokdo všimá, a básněním se stejně neuzíváte.“ Na dotaz po národním poučení a nejdůležitější ctnosti pro odolání nevraživému okolí řekl: „Poučka by mohla znít: Nechodit beze zbraně na slavnosti, na něž nás zve nepřítel, a pokud možno tam zůstat střízliv. Vizte 30 polabskoslovanských knížat

na vražedné hostině markraběte Gera (r. 939), na kterou však zástupci Milčanů a Lužiců (tedy dnešních Horních a Dolních Srbů) asi nebyli obesláni nebo se tam neobjevili – a přesto jim už nestačilo sil k vytvoření národa. Nicméně dodnes úspěšně přežili – s předností nenápadnosti, přizpůsobivosti, ne-li podlézavosti.“

Technická universita Drážďany propůjčila oslavenci čestný doktorát. Chvalořečník Hartmut Zwahr Lorence připodobil staviteli čtyř mostů: I. Svého k sobě samému (mezíčkem jeho generace byl r. 1945, kdy Sověti umožnili Srbům postavit se na vlastní nohy. „Tyto okamžiky stačily, aby se pokračovalo v navozování stavu, který se už nedal zvrátit, byť druhá německá diktatura právě v té době budovala své struktury, brutálně zasahující. Dveře, srbské dveře, se rozevřely a kdo zažil vzdělání v jedné z obou středních škol, ať budyšínské či chotěbuzské, měl ráz a mohl se stát někým jiným“, s. 33–4). II. Srbů k jejich básnictví (od r. 1973 pořadatel knižnice *Serbska poezija* o 3000 stránkách). III. Němců k srbské tvorbě (vlastní v němčině, překlady). IV. K jinოსlovanským kulturám. Co se týče mostu mezi kulturami německou a slovanskými, skromnému laureátovi je bližší přírůbek lávky nad potokem: „při delším pohledu poznáváme nakonec stále tytéž tváře“ (s. 41). Projev staré vzájemnosti srbsko-jihoslovanské nachází v nářečí kraje pod Čornobohem, kde už 30 let bydlí. Slovo *hora* v něm podobně jako v srbocharvátštině značí též les (s. 42).

Poslední poctou bylo udělení Lessingovy ceny Svobodného státu saského. Kuratorium srovnalo Lorencovy počiny s Lessingovými záchranami prokletých a zapomenutých textů, vyzdvihující *Serbsku čítanku* (1981) co Noemovu archu pultisíciletého písemnictví, a zdůvodnění uzavřelo: „Jako srbsko-německý básník, jakož i sběratel a překladatel se tak Lorenc od svých počátků angažuje pro záchranu a další trvání této tradice ohrožované kdysi útočným nacionalismem a nyní prudkou globalisací a zároveň se staví za oprostění od klamně selankovitosti a folklorismu“ (s. 49).

Nudné projevy gratulantů nestojí za zmínku, zato národně nihilistická *Volksrätsel* v děkovné řeči ano:

*Můj národ není
tvůj národ není
národ není
jeden národ není*

*Dva národy nejsou bez vad
jeden národ není bez vad
půl národa není bez vad
žádný národ není bez vad*

*Není národ na Plise
Není národ na Nise
Jsme hádanka
Jsme národní hádanka*

*Radte, radte
kdo to víte
muž, žena nebo dítě
on mluví, ona mlčí, ono pláče*

Nechci nikomu bráti přesvědčení, že doba národů, jak je známe od XIX. století, končí. Jenže v případě Lužického Srbsva, potácejícího se nad vlastním hrobem odnepaměti, se při těchto verších nemohu ubránit dojmu jisté škodolibosti: Když ne my (Srbi), pak ani vy (Němci).

Brožura je námětově ucelená a bez chyb (jen nevím, proč je *sotobik* ‚slavík‘ přeložen *Lerche* ‚skřivan, škowronc‘, s. 37, a ne *Nachtigall*). Mělo však smysl ji vydávat? Vždyť to, co je v ní zajímavé, mohla otisknout periodika a zbytek patří do archivu. Christian Prunitsch ve svém laudatiu mluví o řadě Lorencových „nepravděpodobně se střídajících německo- a srbskojazyčných publikací“, zvidavému čtenáři vzkazuje „pro jejichž zvláštní hodnocení zde není místa“ (s. 58). V slavnostním proslovu pochopitelně. Ale v knize? **R. Bígl**

Werner Měškank: *Ausgestorbene Sprache tritt in die Literatur ein*. Nowy Casnik 2009/9, s. 3.

Pracovník Srbského muzea v Chotěbuzi píše o nové rozhlasové hře *Wendland. Eine Klage für Stimmen*, ve které zaznívá dřevanština, západoslovanský jazyk používaný v hannoverském Wendlandu. Tento jazyk v polovině 18. století následkem nepřívětivých germanizačních opatření zanikl. Tady se poprvé objevuje v literárním díle.

Autorem hry je jazykovědec a filozof dr. **Jürgen Buchmann**, narozený v roce 1945 v Shaumburgu-Lippe. Dětství prožil v Lüneburgu, proto je mu Wendland blízký. Po mnoho let byl docentem na univerzitě v Bielefeldu, v současné době bydlí ve městě Werthe. Jeho dosavadní tvorba zahrnuje básně v próze, také články a přednášky o literatuře, jazykovědě, výtvarném umění a psychoanalýze. Při sestavování dřevanských scén pomáhal autorovi chotěbuzský *Serbski muzej*, protože zde se dřevanským jazykem zabývají, uspořádali zde také výstavu wendlandských krojů.

Děj se odehrává ve dvou rovinách. Dominik, zaměstnanec průmyslového koncernu, je zodpovědný za styk s veřejností. Jeho úkolem je ovlivňovat veřejné mínění ve prospěch převozu radioaktivního odpadu. Dominik je velmi znepokojen vysokými hodnotami radioaktivního záření, které naměřilo a zveřejnilo ekologické sdružení Greenpeace. Pro manažera koncernu a stejně tak pro ministra vnitra je zdravý obyvatel Wendlandu a také

policistů, kteří sřeží transport, nedůležité, protože upřednostňují miliardové zisky.

Do úřadu unaveného a přepracovaného Dominika vstoupí líbezná mladá dívka v podivném kroji, která mluví krásně znějícím cizím jazykem. Stejně tak nenadále, jako přišla, za chvíli odběhne – ale svět je nyní bohatší o dva zamilované. Dominik zavolá na univerzitu do Lipska. Tam zná jazykovědkyni. Řekne jí několik slov v jazyce cizího děvčete, která si uchoval v paměti. Ta se nemůže vynadivit, protože jazyk, jímž děvče mluvilo, již přes dvě století není živý: slovanský jazyk Wendlandu! V roce 1756 zemřela poslední osoba, která touto řečí mluvila.

Plný starostí kvůli událostem kolem transportu vyjde Dominik v noci před dům, aby se na chvíli prošel – a zabloudí v blízkém lese. Zdálo by se, že světlo, jde dále a potká několik wendlandských sedláků. Přívětivě jej vítají do vsi jako ženicha, zpívajíce starou dřevanskou píseň *Katü mēs Ninka bayt?*

Protesty proti přepravě radioaktivního odpadu mezitím vrcholí. Brutální silou a jedovatým plynem rozbije policie klidnou demonstraci sedláků a měšťanů. Jednu mladou ženu zbíjí policisté tak, až jí teče z ucha krev. Zisk potřebuje ochranu! Následující den dojde k těžké radioaktivní nehodě. Geigerovy měřicí přístroje tikají jako pomatené. Ve vsi se koná divadelní představení. Náhle na jevišti vstoupí sedláci ve wendlandských krojích. Jeden z nich nese na ruku tělo ženy zavité do bílé smuteční plachty. Sedláci se hlasitě modlí dřevanský otčenáš.

Rozhlasová hra *Wendland* má německou i dolnosrbskou jazykovou verzi. Text doposud nebyl zveřejněn.

M. Malec

Znovuotevření Lužického semináře 13. června 2009

Krásný slunečný den a na budově Lužického semináře na pražské Malé Straně vlaje lužickosrbská vlajka. To je po více než šesti letech těžko popsateľný pocit.

Kdo jste se nemohli znovuootevření Lužického semináře zúčastnit, zkuste si to představit. Budova, kolem níž jsme mohli celá ta léta od velké povodně jen chodit, měla tuto sobotu široce otevřené dveře. Na ulici postávaly hloučky návštěvníků a zněla mezi nimi čeština i lužická srbština. Kdo vešel dovnitř, mohl si hned ve vstupní chodbě prohlédnout či zakoupit historické i nejnovější publikace. Další otevřené dveře lákaly do bývalého refektáře. V této klenuté největší místnosti v domě bylo již vše přichystáno – řady židlí pro návštěvníky, v nových knihovnických skříních část historických fondů Hórnikovy lužickosrbské knihovny, na stěnách historické mapy Lužice. Pro tuto vzácnou příležitost se vrátil do Lužického semináře i Bílkův reliéf Adolfa Černého. A na všechno to dění se z obrazu díval Jakub Xaver Ticin.

Po tolika letech jednání, nadějí a zklamání bylo najednou vše tak, jak má být. Co na tom, že při definitivním vybavování prostor nás ještě čeká mnoho práce. Jistě na to nebudeme sami, protože Domowina přislíbila zásadní pomoc. Stejně tak knihy v regálech v zadní místnosti ještě nemají svá definitivní místa, ale po letech pobývání v bednách se i jim jistě lépe dýchá.

Taková atmosféra provázená neustálým setkáváním dalších a dalších přátel z Lužice, Čech či Polska předcházela vlastnímu slavnostnímu programu. Ten po úvodním vystoupení lužickosrbských dudáků zahájil předseda Společnosti přátel Lužice Petr Kaleta, který všechny uvítal a připomněl nejdůležitější okamžiky

našeho návratu „domů“. Význam Lužického semináře pro společné dějiny Lužických Srbů a Čechů shrnul velice výstižně předseda Domowiny Jan Nuk. Po něm vystoupil za Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, jež objekt spravuje, Jindřich Fryč a další. Tak se plynule a zcela přirozeně střídala čeština a hornolužická srbština. A dudy.

Po těchto úvodních slovech seznámil Franc Šěn z Lužickosrbského institutu v Budyšině všechny přítomné s historií Hórnikovy lužickosrbské knihovny. Jeho nedlouhé, ale živé vystoupení podalo složitě dějiny největší sbírky sorabik mimo Lužici s takovým přehledem, že si jistě zaslouží publikování.

Slavnost pokračovala méně formální částí. Pro přestávku bylo v prostřední místnosti (máme nyní zapůjčeny tři) připraveno krásné pohoštění. Se sklenkou žernoseckého vína pocházejícího symbolicky z vinic na půli cesty z Prahy do Budyšina tu rozmlouvali přátelé ze všech koutů. Obzvláště dojemná byla setkání někdejších obyvatel Lužického semináře, z nichž někteří se viděli poprvé po mnoha desetiletích. Pamětníci měli hlavní slovo i v následujícím programu, kdy někteří z nich (Lucija Hajnec, Wórša Lanzyna, Hilža Bartáková, Libuše Hrabová, Jaroslav Střihavka) vyprávěli o letech prožitých společně v Lužickém semináři, promítali historické snímky a přenesli nás tak do poválečných časů, kdy ještě objekt sloužil lužickosrbským i českým studentům jako domov, kdy se zde scházela Serbowka, mluvilo se tu lužickosrbsky i česky...

Mezi jednotlivými bloky programu doplňovaly atmosféru lužickosrbské dudy, nechyběl ani film o Lužici.

Když jsme v roce 2007 slavili sté výročí založení Společnosti přátel Lužice, ohlíželi jsme se často do bohaté historie a doufali, že budeme moci navázat na činnost našich předchůdců v historických prostorách Lužického semináře. Nyní, na počátku dalšího století práce SPL, se můžeme radovat z návratu a naplnit postupně vzácné prostory opět životem. Nejsme na to sami.

Pomhaj Bóh 5/2009.

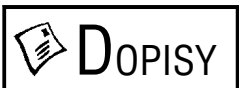
Článek *Ewangelska srjedzna šula w Bukecach* od Arnda Zoby přináší nejnovější zprávy o záměru zřídit v **Bukecích** druhý stupeň základní školy. Snaží se o to evangelické školské sdružení v Bukecích založené v r. 2008. Nyní se již počítá s tím, že v návaznosti na skupinu *Witaj* v mateřské škole a výuku lužické srbštiny na prvním stupni, bude tato výuka probíhat i na druhém stupni. Proto iniciátoři navrhli i logo připravované školy jako dvojjazyčné.

Obec **Njeswačidło** se může těšit na staronovou dominantu. Lužickosrbský synodál Handrij Wirth, který je také předsedou spolku, jenž inicioval a podporuje znovuvybudování věže kostela,

informuje o výsledku sbírek a začátku prací v červnu t. r. Kostel v Njeswačidle přišel o svou trojitou barokní helmici na kostele, která byla 250 let výraznou dominantou krajiny, během poslední války.

Pravidelně se v PB dočítáme o výročích známých osobností, jednáních *Serbskeho ewangelskeho towarstwa* a nikdy nechybí na titulní straně zamyšlení lužickosrbského superintendenta Jana Malinka. Na zadní straně bývá přehled lužickosrbských či dvojjazyčných evangelických bohoslužeb, pobožností a rozhlasových vysílání. Mezi články je tentokrát také zpráva Madleny Norbergowé *Serbski projekt w Bórkojskej cerkwi* o krátkých dvojjazyčných pobožnostech v kostele v **Bórkowech**. Jako jindy je tento článek o dění v Dolní Lužici v dolnolužické srbštině.

HH

Lubomír Jaroš není ani historik, ani profesionální literát. Po mnoho let se však zabývá historií a folklorem Lužických Srbů, přestože jeho povolání je – lékárník. Jistěže k jeho hlubokému zájmu o Lužici přispěl i fakt, že bydlí v Hrádku nad Nisou, odkud jsou do Žitavy pouhé tři kilometry a také do Budyšina je odtud mnohem blíže než do Prahy. Navíc Hrádek a nedalekou Chrastavu založili Milčané, tedy předchůdci dnešních Lužických Srbů. V loňském roce dokončil poměrně dlouhou historickou povídku (158 stran) s názvem *Miliduch. Mezi zapomenutím a věčností*. Letos ji dal tisknout a vydal tři jazykové mutace svého záslužného díla: českou (500 výtisků), hornolužickou (300) a německou (rovněž 300). V současné době je lužickosrbské vydání již zcela roze-

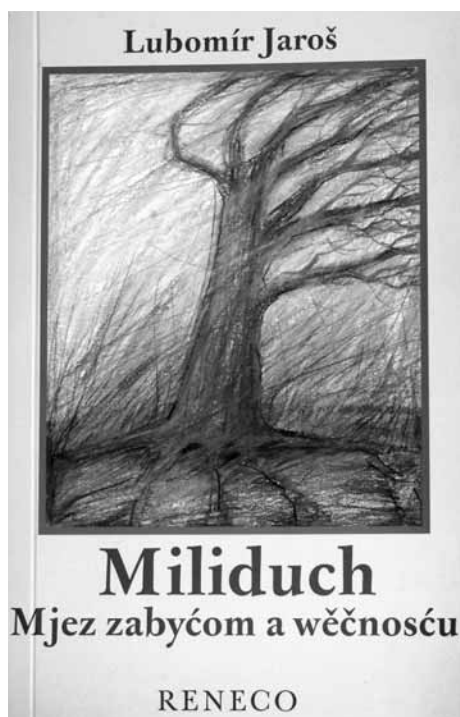
bráno, stejně tak většina výtisků německého vydání je již prodaná. Českou verzi je možno si objednat na adrese: PharmDr. Lubomír Jaroš, Smetanova 324, Hrádek nad Nisou, PSČ 463 34. Cena jednoho exempláře je 200,-Kč. Kniha má barevnou obálku a perokresbu na začátku každé kapitoly. Publikaci vydala firma Reneco v Ústí nad Labem. Zvláštní dík patří Josefu Hlávkovi z Nového Města nad Metují, který pořídil v rekordně krátké době sazbu celého textu. Na zadní straně polotuhé vazby je vlepena historická mapa srbských kmenů, která pomůže čtenářům upřesnit místa, o nichž se v povídce vypráví. Velkou pomoc poskytli naši lužickosrbské přátelé, především Jurij Łuścanski, který zajistil zkušené korektory a opravdové znalce současné hornolužické srbštiny. K nim patří především Jurij Šerak, jehož dlouholetá činnost v redakci Serbských nowin (a již předtím v redakci Nowé doby) byla při úpravách překladu Dr. Františka Vydry do konečné podoby ne-

ocenitelná. Jurij Luščanski nemálo pomohl také při distribuci srbské a německé verze v tamním prostředí.

Po několikaletém bádání a studiu historických pramenů se autor publikace rozhodl, že čtenářům přiblíží vhodnou formou lužicko-srbský dávnověk, především dobu, kdy slovanské kmeny na území Německa ještě nepodlehly francké přesile. Kniha je určena v první řadě mladým čtenářům a měla by vzbudit jejich zájem o minulost dávných předků. Příběh je psán poutavě, líčí způsob života starých Slovanů a konfrontuje jej s chováním Franků, kteří již v té době přijali křesťanství. Je to vlastně spor pohanství a křesťanské víry, která přinášela i zlepšení materiální kultury, a ten nakonec – za pomoci válečné lsti a lepší bojové techniky – vyhráli Frankové. Najdeme tu příběhy zrady i nesmírné odvahy, prastarou víru v pohanská božstva v protikladu k víře v jednoho boha. Hlavní postavou je vojvoda Miliduch, sjednotitel všech srbských kmenů, vystupuje tu Karel Veliký a jeho syn, líčí se tu rozhodující bitva v roce 806, v níž Miliduch umírá a Srbové ztrácejí navždy svou nezávislost.

Nevšední počín L. Jaroše je zajímavým přínosem k obohacení lužicko-srbské literatury. Veškeré výdaje spojené s překlady a tiskem hradil dr. Jaroš ze svých vlastních finančních prostředků.

František Vydra

Patnáct studentů hořického gymnázia se dvěma profesory se vypravilo již podruhé do našeho družebního města Chotěbuz v Dolní Lužici 11.–16. května 2009. Plní očekávání jsme v pondělí ráno nastupovali na nádraží do vlaku směr Německo. Někteří žáci se této akce účastnili již podruhé a byli zvědaví, jaké další zážitky si tentokrát přivezou. V Chotěbuzi nás naši přátelé uvítali již na nádraží, studenti se už navzájem znali z podzimu 2008, kdy proběhlo výměnné setkání v Hořicích. Po uvítacích slovech zástupce ředitele dolnolužického gymnázia v budově školy se všichni rozjeli do svých nových domovů k německým kamarádům.

V dalších dnech až do pátku probíhal velmi zajímavý a lákavý program – cílem setkání bylo vytvoření čtyřjazyčné obrazové publikace zobrazující památky a zajímavosti města Chotěbuz, na které všichni studenti během celého týdne pracovali jak přímo ve městě, tak při jejím zpracování v počítačových učebnách. Mezi další opravdu přínosné akce patřila návštěva srbského divadelního představení s názvem *Zgubjone a namakane*, při kterém se všichni velice bavili při srbsko-německých scénkách, které byly propojeny moderní hudbou a jejichž zápletka spočívala ve vysvětlování německých a srbských slov vtipnou formou.

Ve středu jsme se vypravili vlakem do Berlína. Celodenní program, zahrnující návštěvu Německého historického muzea, procházku ulicí Pod lipami, Památník holocaustu, Postupimské náměstí se zbytky Berlínské zdi, prohlídku Pergamského muzea, končil na náměstí Alex u Televizní věže. Zde si mnozí stihli ještě zakoupit drobné suvenýry pro své rodiny a hurá zpět do Chotěbuzy.

Skutečnou perličkou a prubiřským kamenem se stalo páteční zvládnutí cyklistického výletu do vzdálenějšího místa Borkowy/Burg, kde nás očekávala dvouhodinová projížďka v kánoích po ramenech řeky Sprěvy. Pro většinu našich hořických studentů to byl skutečný zážitek, protože tolik legrace na vodě ještě nezažili. Páteční podvečer a večer byl zakončen závěrečnou oslavou spojenou se slavnostním předáním upomínkových předmětů a obrazových publikací nám, hořickým učatníkům setkání. Spolu s rodiči studentů, ředitelkou gymnázia a některými profesory jsme prožili příjemný večer, při kterém jsme si vzájemně srdečně popovídali. V sobotu ráno jsme se rozloučili na chotěbuzském nádraží, kde mnohým ukápla i slzička, a vydali se směr Hořice.

Všechny naše dosavadní „výměny“ proběhly na jedničku, studenti obou gymnázií se mezi sebou spřátelili a i nadále si dopisují, protože je poji společně prožitě chvíle. Děkujeme a těšíme se na další setkání!

Věra Rolfová

detektivní povídka

Nanebevzetí

Lubina Hajduk-Veljkovićowa

Musím k moři. Jo, pojedu. Ryby ... jíst, hihhi ... ryby. Jenom otvírají tlamu a ani nemuknou ... A tadyten strom? Co ten strom tu dělá? Stojí klidně jako vojáček. Hahaha. Pojd, pohni sebou, strome! Á, stará vojno, teď tě chci objímat a líbat. Jó, takhle tu poslušně stojíš. Pojd, strome, musím dál k moři, víš. Chrup, chrup, chrup. Písek se mi lepí na nohy. Takové těžké trepky. A co na mě ten vítr tak dotírá? Hele, větře! Vichře! Já jsem taky srostla se zemí, já jsem taky strom. Jsem stróóm! Strom! Stróóóm! A teď jsem zase úplně malinkatá. Jojo, musím domů. Zahrabu se do písku. Jako zrníčko. Jsem úplně malinká. Malilinká. Nikdo mě nevidí. Teď se točím kolem sebe a točím se a ... bác. Uf, spadla jsem. Malé zrníčko leží v písku. Ale vyrostu. A zrníčka

letí až do nebička. Jo, to vidím. Tamté ruky se musím chytit, jo. Teplá ruka. Teď jsem lehčí a lehčí a lehčí ... Letím! Hihhi, sbohem ryby, sbohem strome. Stróóomé! Já jsem vítr, který tě houpe ... duj, duj, duj ...

Něžný, ale studený vítr vál nad nízkými domky z červených cihel, slunce se tu a tam prodralo skrze moře putujících oblaků. Léto už se dávno odporoučelo. Hluk letních dnů rychle minul, teď tu znovu vládl svatý klid. Přikryté čluny se pohupovaly v přístavu, nahé větve třesoucích se stromů sahaly k šedému nebi. Rackové hledali lepší sousta, kterých bylo pomálu. Někteří se ještě kolébali na vlnách nebo seděli na kluzkých hrázích. Ze vzdáleného dvora byl slyšet chraptivý štěkot přivázaného psa. Poslední turisté se líně procházeli po opuštěném pobřeží nebo si tu a tam dopřáli horký grog v jediné otevřené hospodě. Ale teď dopoledne nebyli na ulici ani oni.

Po hlavní ulici šly dvě zachumlané postavy. Menší a trochu zavalitý muž s černými barvenými vlasy, které při každém kroku poskočily, a svěží dlouhovlasá blondýnka. Oba byli ponořeni do svých myšlenek, neohlíželi se ani po pestrých výkladech. Před poštou zatočili doprava do úzké uličky, prošli úhledným náměstím s kašnou a vstoupili do větší stavby. Nad vchodem visela tabulka „Okresní nemocnice“. Nevydali se však po schodech nahoru jako příbuzní pacientů, ale následovali nápis „Patologie“ po krátkých schůdcích dolů do sklepa, ztratili se za lítačkami a ocitli se v matně osvětlených podzemních chodbách nemocnice. Podél zdi stály velké mrazicí boxy, dále vzadu otevřená kovová rakev. Vládlo zde mrtvé ticho, bzučela jen nerytmicky blikající zářivka. Přistoupili k prvním dveřím napravo a zaklepalí.

„Dále.“ Muž v modré bundě stiskl kliku a vešel jako první. V menší, ale o to více osvětlené místnosti už na ně čekal pan Bjeňš, soudní patolog.

„Břej,“ pozdravil je se zívnutím a srahl čelo. Malý muž se širokým nosem a povislými rty stál vzadu v koutě skloněný nad tělem, které po jejich příchodu přikryl bílou plachtou. Stáhl si rukavice z prstů, narovnal se a přistoupil ke slečně Hudakec. „Slečinko, cože jste se vypravila do mého ráje i Vy? Vypadáte ještě docela živě.“ Přitom si přejížděl pravou rukou druhou bradu a prohlížel si mladou ženu svýma vyvalenými očima od prsou až k bokům. Lehce se usmál, potom se ale vynořil ze svých myšlenek a řekl hlasitěji: „Kdo má na starosti tenhle případ?“

Komisař Šipak přimhouřil oči, ostré světlo bílé úhledné místnosti s neonovými zářivkami ho oslepovalo. „Já. A moje kolegyně ze zdejší policie mi pomáhá. Dneska ráno mě zavolali ... Ale o co se jedná?“

Slečně Hudakec se zdálo, jakoby se vráska na jeho čele prohloubila. Věděla ale jen to, že měl vlastně dovolenou. „Tuhle ženu našli dneska ráno na pláži blízko písčiny přesypů,“ řekla klidně.

Patolog Bjeňš opatrně odkryl mrtvolu a uhladil si vlasy. Komisař Šipak se krátce podíval na starou ženu se stříbřitými kudrnatými vlasy v nahnědlém kostýmu. Pak se rychle otočil a strčil si do pusy bylinkový bonbón.

„A kdy myslíte, že zemřela?“ zeptal se komisař a odkašlal si.

„V noci mezi dvanáctou a druhou,“ odpověděl patolog Bjeňš, aniž by odvracel pohled od slečny Hudakec.

„Okolo ní byl písek pošlapaný, a ona ležela schoulená do klubíčka jakoby jí bolelo břicho,“ dodala slečna Hudakec. Komisař Šipak vytáhl kožený blok a něco si zapisoval.

„Něco nápadného? Ukazuje něco na přepadení?“

„Ne, ani ne. Jenom je zvláštní, že jsem v její krvi našel stopy kokainu,“ řekl patolog Bjeňš.

„Kokain? U téhle stařenky? Hm. Znáte její totožnost?“

„Ne. Nemá u sebe ani občanku.“

„Měla u sebe vůbec něco?“ zeptal se komisař Šipak trošku překvapeně.

„Jo, tyhle zlaté hodinky s iniciálami L. M.“ Lékař položil pytlík se zadrženými náramkovými hodinkami slečně Hudakec do ruky. Na zadní straně stálo věnování: „Za věrnou práci ve výrobním kombinátu Zítřek.“

Slečna Hudakec si pro sebe zamumlala: „No, jestli to není ...“

„Zítřek. Co tam vyráběli?“

„Rybí konzervy,“ odpověděl Bjeňš a jazykem si olízl rty.

„Hm.“ Komisař Šipak si tělo ženy prohlédl ještě jednou důkladněji. „Vypadá šťastně. Jakoby se smála. V každém případě potřebujeme její fotku.“

„Už ji máme,“ vytáhla slečna Hudakec s tajemným úsměvem papírek ze svojí kabelky.

„Ó!“ Komisař Šipak byl překvapený.

„Musím ještě provést další vyšetření,“ řekl lékař a obrátil se zase ke svým nástrojům.

„Dobře. A my půjdeme honit racky.“ Komisař Šipak si strčil svoje zápisky a pytlík s hodinkami do kapsy. Podal lékaři ruku, ten ale pouze cosi zamumlal, a pak pospíchal tmavou chodbou ven na ulici.

Slečna Hudakec hluboce vzdechla a otrásla se. „Konečně zase čerstvý vzduch.“

Pak se vrátili pomalu přes náměstí na hlavní ulici. Šli po ní až na konec, kde začala písčité cesta.

Před autobusovou zastávkou se shromáždil hlouček pokuřujících mládežníků.

„Ty vole, Mateji, vidíš toho starýho?“ zeptal se Bernd.

„Jo. Co na mě tak čumí? Jestli příleze blíž, jedna mu přiletí,“ zvedl Matej pěst.

„Nechte je, žádný incidenty, jasný?“ přerušil je Holger. „To by nám ještě chybělo, aby se nás někdo vypytoval!“

„Ale ta baba s ním, to je dobrá kočka,“ ohlížel se za ní Matej ...

„Tu nech radši plavat, ta je vod polišů,“ dodal Holger.

„Pifka de.“ Všichni tři se otočili směrem k přichozímu štíhlému mladíkovi.

„No, Pifko, máš s sebou ty prachy?“ zeptal se Holger.

„Vlezte mi někam. Jaký prachy?“

Bernd a Matej k němu přiskočili a každý ho popadnul za jeden rukáv. Holger ho chytil za vlasy a stáhl mu hlavu dozadu.

„Já svoje otázky neopakuju.“

Pifka, vlastně se jmenoval Jan, se kroutil, ale nemohl se vyprostit. Potom řekl, že je má v bundě. Bernd mu poklepal na rameno a roztrhl mu bundu. Vytáhl svazek bankovek.

„Proč děláš fóry?“

„Kdo chce patřit k nám, musí poslouchat,“ dodal mentorsky Matej.

„Hele, Mateji, je lepší, když neotvíráš hubu,“ obořil se na něj Bernd.

„Poslouchejte, tady se to začíná hemžit policajtama. Takže dávejte si majzla, jasný?“ Holger praštil Jana pěstí do prsou až skoro upadl. „Rozumíš, Pifko, jo? To platí hlavně pro tebe, ty blbečku!“

Jan něco zabručel, narovnal si bundu a kývnul.

„Dneska večer na revanš, jasný?“

„Dobré jitro, milí posluchači. Vysíláme pro vás na Rádiu tři. Dnes vás vítá krásný den a písnička „Overcross“.“

„Strčte si svoje písničky do prdele. Každý ráno to samý ječení,“ ulevila si paní Nowakowa na autorádio. Už zase před ní zastavilo auto, takže by se měla soustředit na dopravu. „Samý zasraný ulice!“ Její malý modrý Opel Omega se pohyboval metr po metru stále kupředu. „To jsem mohla jít rovnou pěšky! Do Prčic práce! Už mám těch věčně zacpanejch ulic tak akorát! Akorát! Na každým rohu nějaký staveniště!“ Paní Nowakowa praštila pěstí do klaksonu, a v tu ránu troubila celá kolona.

„Pár novinek z naší přímořské oblasti,“ ozval se zase medový tón hlasatele. „Včera kolem páté napadli ozbrojení pachatelé starší důchodkyni před bankou. Právě si vyzvedla větší sumu a zločinci jí všechno sebrali. Podle svědectví důchodkyně šlo o patnáct tisíc marek. Policie prosí všechny, kteří by mohli pomoci k jejich dopadení, přihlaste se prosím na následujícím čísle ...“

„Patnáct tisíc? Tolik bych chtěla mít taky jednou v ruce. No jo, ty důchodci šetří, kde můžou, dokud takovej zloděj úplně jedno-duše ...“

Paní Nowakowa zahlédla nápis policie, náhle zabrzdila a odbočila na parkoviště. Rychle vystoupila, skoro zapomněla tašku s papíry a nakonec zabouchla dveře. Zaklepala u vchodu a tam se obrátila na službu konající úřednici.

„Prosím,“ přivítala ji mladá úřednice za vysokým pultem.

„Naše Liza je zase pryč.“

„A o koho se, prosím vás, jedná?“ odpověděla úřednice znuděně.

„Vy jste tu asi nová.“ škubalo paní Nowakovou v prstech. „Není tu dneska slečna Mječelice?“

„Ne. Ale zůstaňte prosím u faktů.“

„Dobře. Jsem vedoucí domova seniorů ‚Ráj na zemi‘, a naše obyvatelka Liza Měřcinkec zase jednou utekla.“

„To musíme sepsat protokol. Pojdte prosím se mnou do soudní kanceláře.“

Úřednice šla před ní, takže si nevšimla, že si paní Nowakowa strčila do kapsy propisku, která ležela na stole.

„Kdy se pohřešovaná ztratila?“

„Během večerejška. To znamená, v poledne u oběda jsme ji ještě viděli, a pak už ne.“

„A proč jste nás neinformovala hned včera?“

„K tomu jsem se chtěla zrovna dostat. Liza už utekla víckrát. Ona pochází ze Slezska a chce zase domů. Neví, že její dům už nestojí. Ale další den se vždycky přihlásila na policii, protože nevěděla, jak dál. Nenosila u sebe pas ani občanku, tak ji nepustili přes hranice. Vždyť jen k přechodu je to autem nebo autobusem dobrá hodinka.“

„A máte nějaké podezření, proč se nepřihlásila?“

„Nevím. Proto jsem k vám přišla.“

„Měla u sebe hodně peněz?“

„Ne. Nevyplatilo by se ji připadnout. A kdo taky útočí na starý ženský.“

„Jo, v poslední době ... Ale máte fotku?“

„Do Prčic. Já věděla, že sem něco zapomněla.“ Prohledávala svoji kabelku, prošacovala všechny kapsy a vypadla jí propiska. Úřednice ji zvedla, nejdřív ji chtěla vrátit, pak si ji ale důkladněji prohlédla a udiveně se podívala na paní Nowakovou.

„Jejda, dneska je všechno tak drahé. A k tomu ten soukromý domov seniorů. Ti důchodci sedí na penězích a nechťejí je dát ani nám. Skandál by mi teď ještě chyběl.“

„No. Propisku si zase vezmu. A co se týká vaší ztracené slečny Měřcinkec, všechno jsem natukala do počítače a zpráva jde hned na všechny policejní služebny.“

„Mockrát děkuju!“ Paní Nowakowa jí podala ruku a podívala se jí chladně do očí. Pak se otočila a odešla.

Hned po návštěvě na policii jel komisař Šipak se slečnou Hudakec do domova důchodců. Od policejní úřednice si zjistili všechno o jeho ředitelce.

„Ženy jsou stejně lepší řidičky,“ poznamenal Šipak, když slečna Hudakec uprostřed cyklistů divoce kličkujících mezi auty zachovala naprostý klid.

„Autogenní trénink,“ podívala se na něj z profilu.

Teď si ji poprvé zblízka prohlédl. Hm, takové dlouhé nohy. Sametově jemná kůže ... a její prsa ... sladký dech ... nádech, výdech ... nahoru a dolů. Komisař Šipak si plášt zase zapnul.

„Jste tu služebně vázaná?“ zeptal se jí nevinně.

„Myslíte, jestli bych s vámi chtěla dělat dál?“ lišácky se usmála.

„Takovou klidnou spolupracovnici bych mohl potřebovat.“

„Aha,“ krátce se na něj podívala.

„Co si myslíte o našem případě?“

„Dost zamotaný. Útok by byl bez motivu. Co se mi nezdá, je ten kokain. Myslíte, že to takové stařence k něčemu je?“

„Co když zrovna. V našem povolání musíme všechny možnosti nechat otevřené.“ A jeho oči zase jakoby opět samy od sebe sklouzly na její nohy.

„Snad najdeme nějakou stopu v domově důchodců.“

Dorazili na místo. „Jdi prýýč! Jdi prýýč! Áá! Pomóc! On mě kouše!“ slyšeli z otevřeného okna v prvním patře kohosi hlasitě křičet. Vyskočili z auta a pospíchali ke vchodu. Když vešli do domu, přivítala je přátelsky službu konající sestra. „To je pan Šmid. Těžká psychóza.“ Komisař Šipak se poptal po kanceláři ředitelky, zatímco slečna Hudakec se porozhlédla po budově.

Šipak šel podle popisu a našel dveře „Vedení“. Zaklepal a vešel. Krátce pozdravil ředitelku a představil se. Potom jí ukázal snímek mrtvé. Paní Nowakowa otevřela ústa a sedla si. Šipak přiskočil k oknu a otevřel ho. Pak se otočil k ní.

„Máte zkušenost s kokainem?“

„Já? Prosím vás. Radši si občas trochu loknu, než takovej sajrajt,“ řekla mu otevřeně do očí.

„A mají vaši klienti přístup k drogám?“ ptal se komisař věcně dále.

„Jsou to svobodní lidé. Co dělají se svými životem, je jejich věc.“

„Říká se, že máte s domovem finanční problémy.“

„Jo. Ale kdo je dneska nemá?“ zachmuřila paní Nowakova obličej.

„A jak vám platí vaši klienti, měsíčně nebo paušál jednou provždy?“

„Tak i tak.“

„A jak to bylo u slečny Měřcinkec?“

„Byla už dost slabá a sešlá, neměla velký majetek ani potomky, takže jsme se domluvily, že mi nechá všechno, co má, a já se o ni budu starat až do smrti.“

„Aha. Mockrát děkuju.“ Komisař Šipak se rozloučil a opustil kancelář. Na chodbě vytáhl svůj zápisník a něco si poznamenal. Slečna Hudakec už na něj čekala v autě.

„To s těmi paušály je podezřelé.“ Komisař Šipak cucal bylinkový bonbón.

„Mezitím jsem si povídala s obyvateli, a oni mají ředitelku za hysterku, ale stará se o ně dobře. Nemají si na co stěžovat. V poslední době někteří dlouhodobě nemocní pacienti zemřeli - a teď jsou všichni trochu nervózní. Přáli by si, aby tu byl ještě jiný domov.“

„A když to slyší paní Nowakowa ...“

„Ale, že by drogami staré lidi, ne ... Po tom, co mi o ní zrovna vyprávěli, to by nedokázala! Ta spíš řekne všechno, co jí přijde na jazyk,“ byla si slečna Hudakec zcela jistá.

„A k uklidnění pacientů, no jo, ale to si můžete od doktora obstarat levnější prostředky.“

Slečna Hudakec zapnula autorádio.

„... policie zadržela několik nezaměstnaných, kteří doznali, že důchodkyni přepadli. Co udělali s penězi, odmítli sdělit. My v každém případě budeme případ dále sledovat a budeme vás informovat, milí posluchači, jakmile zjistíme další novinky ... Rádio 3, jsme tu pro vás a vy pro nás. ... Juriji, už jsi koupil to nový céděčko? ... Jaký? ... No přece to za pouhých dvacet devět devadesát devět! ... Cože? Jenom dvacet ...“

Komisař Šipak rádio zase vypnul. Potom si hluboce povzdechl a zpátky se opřel. Rozhlížel se po širokých pustých polích, která se rozprostírala po obou stranách silnice.

Nevěděli si rady, co by se mělo dělat dál. Byli už zase v měs-

tečku a pořád ještě mlčeli. Když náhodou projížděli kolem nějaké hospody, která měla otevřeno, polykali mlsně sliny, které se jim sbíhaly v ústech.

„Už je dost pozdě a já mám strašný hlad. Nebo vás čeká manželka s obědem?“ zeptala se řidička laškovně.

„Teď už by byla dávno naštvaná, že jsem nepřišel včas ani na svačinu. Ale ona už před delší dobou odešla, protože jsem byl pořád někde v luftě,“ odpověděl komisař Šipak stroze. „Jo, jo, já jsem to včas nedal do pořádku. Ale teď je to, jak to je, a zvyknul jsem si na život sám se sebou.“ Přitom se díval slečně Hudakec do zelených očí.

Odstavili auto a šli ke vchodu. Vstoupili do tmavé místnosti, která nevypadala dvakrát příjemně. Zdi byly obložené dřevem, uprostřed místnosti stál obrovský bar a kolem něj vysoké židle. Celý prostor byl zaplněný stoly, takže se nikdo nemohl volně pohybovat. Židle byly poskládané na stolech, uklízečka vytírala podlahu a vousatý hostinský s velikým pupkem otíral za barem pivní sklenice.

„Máte už otevřeno? Viděli jsem na dveřích ...“ zeptala se slečna Hudakec ohleduplně.

„Jo, támhle v rohu už je uklizeno. Dejte si, prosím vás, židle dolů, přijdu hned,“ odpověděl jí hostinský.

„Tak to tady u nás funguje,“ komentovala slečna Hudakec úklidovou atmosféru. „Kdo taky chodí odpoledne do hospody?“

„Policie,“ odpověděl komisař Šipak s úsměvem.

Sedli si k rohovému stolku, hned u dveří do kulečnickového salónku.

„Je to snad jediná hospoda, která je teď otevřená?“ zeptal se udiveně Šipak.

„Na podzim jo. V létě tu máte pár malých kaváren, ale teď stačí tahle.“

„Možná znají naší Lizu, když tudy včera večer šla.“ Komisař Šipak vytáhl z tašky snímek a přistoupil k pípě. Zatím se slečna Hudakec vydala tam, kam i císař pán chodí pěšky. Když se vrátila ke stolu, komisař Šipak zamyšleně seděl a díval se na ni. Jak se jí houpají boky, když takhle chodí. Krátká sukně by jí seděla ještě víc. Hmm, já bych jí ...

„Vy byste se snad měl dát malovat,“ zasmála se slečna Hudakec.

Komisař Šipak zakašlal a všiml si kovové krabičky, kterou celou dobu převracel v rukou. „To radši ne. Tohle je tabatěrka slečny Měrcínkec.“

„Dělají to i ženy?“

„Co?“

„No, dát si šňupec tabáku.“

„Vypadá to tak. Divné, že nám o tom naše paní Nowakowa nic nesdělila,“ svažtil komisař čelo.

„Tak teda Liza Měrcínkec tu včera večer byla,“ zeptala se zvědavě slečna Hudakec.

„Jo. A i předtím častěji. Sedávala tady, co sedíme my. Až nějak do jedenácti. Celý večer pila jeden čaj. A nakonec jí hostinský uvařil ještě grog.“

Slečna Hudakec mu vzala z ruky krabičku, kterou bezděky převracel sem a tam a otevřela ji. Krátce zamíchala tabák prstem. „Ten tabák je nějaký divný.“

„Co?“ vyhrkl komisař Šipak a vytrhl jí krabičku z ruky. Nato si vzal špetku tabáku a namazal si ho na horní dáseň. „No jo. To jsem si mohl myslet. Maskovala tak užívání kokainu. Chytrá hlavička.“

„Kde by vzala peníze na něco takového? Paní Nowakowa jí dávala jenom hubené kapesné. Nevěřím, že by si to do tabatěrky sypala sama.“

„Ale když ne ona, kdo potom?“ přemítal komisař.

„Jestli se to vůbec stalo v domově?“ ptala se slečna Hudakec.

„Kdo ví. Ale prozatím zůstaneme tady. Ona sedí u stolku, musí určitě taky někdy na záchod. Všechno leží volně na stole a kdokoli může přijít a něco jí do krabičky přisypat.“

„A ona špatně vidí a nepozná, co v krabičce má,“ dodala slečna Hudakec.

„Hostinský říkal, že tu včera večer nebylo nijak moc lidí. Tu a tam nějaký zbloudilý turista, jinak už jenom tři starší muži z městečka, kteří hráli karty, Liza Měrcínkec ... a v kulečnickovém salónku partička mládežníků,“ vzpomněl komisař Šipak.

„Vy si přece nemyslíte, že ...“

„Nemyslím si nic, dokud nemám něco v ruce. Ale teď vás pozvu na pozdní oběd, jestli chcete.“

„Ráda. A co potom?“

„Do domova důchodců se můžeme podívat zítra ještě jednou. Kvůli té tabatěrce. Snad něco budou vědět spolubydlíci. Ale teď si počkáme na večer; kdo hraje kulečnickou jednou, hraje i podruhé.“

Když vešli večer znova do hospody, byla už zaplněnější. U stolku seděl tu a tam starší pár, na barovém pultu viselo několik nametených rybářů, a vzadu v kulečnickovém salónku se nad velkým zeleným stolem houpala přítulná lampa. Bylo deset, páry se pomalu vytrácely do svých nocležišť a rybáři ucucávali z pивních sklenic. Komisař Šipak kývl na hostinského, který tčkal pohledem od jednoho hosta k druhému. Slečna Hudakec si oblékla kratší sukně, takže všechny pohledy visely na jejích nohou. S vědomím upřených zraků přišla k baru a objednala si Havajský sen. Potom kývla na komisaře a kráčela ke stolku, u kterého seděli už odpoledne. Odtud byl výhled do kulečnickového salónku. Hráli tam čtyři mladí, vedle kulečnickového stolu stálo několik prázdných pивních lahví a sklenic. Zahlédli ji. Matej zahvízdal a usmál se, Holger zachmuřil tvář a Bernd a Jan ho sledovali, načež si začali šeptat.

„Je tu ještě volno?“ zeptal se komisař Šipak chraplavým hlasem.

„Tady máte naši zlatou mládež,“ ukázala slečna Hudakec lehce hlavou na mladíky.

„Aha. Ale v klidu se ryba opeče líp.“ Usadil se a zpočátku se rozhlížel po hospodě. „Budete mít u těch hochů určitě lepší šance než já,“ a po chvíli dodal: „Ta sukně vám fakt sekne.“ Komisař Šipak položil ruku na stůl a sunul ji pomalu k její ruce.

„Díky, ale to nemělo být pozvání,“ usmála se a vzala do ruky sklenici.

„Promiňte,“ zabručel komisař a věnoval se rovněž svojí sklenici piva. Slečna Hudakec si prohlížela mládež v sousední místnosti. Byli nějak nejistí; od okamžiku, kdy ji spatřili, vypadali mrzutě, už spolu nemluvili a kradmo po ní pokukovali. Komisař Šipak kývl na svoji pomocníci a společně přistoupili k mladíkům.

„Dobrý večer, pánové. Mám na vás pár otázek.“

„Prosím,“ řekl Jan.

Holger se na něj přísně podíval. „Drž hubu. Tady mluvím já. Kdo vlastně jste a jaký máte právo se nás na něco ptát?“

Komisař Šipak vytáhl z kapsy malou kartičku. „No, dneska jsem se různých lidí ptal na jednu věc.“ Holgerův obličej ještě více ztuhl.

„Například hostinského, jaký oběd by mi doporučil,“ usmál se komisař Šipak.

„Nedělej si z nás prdel. Co chceš?“

„Tak dobře, když chcete jít rovnou na věc, pro mě za mě. Kde jste byli včera večer?“

„No tady,“ ujelo Matejovi.

„Buď v klidu, jsem říkal,“ zasyčel na něj Holger. „Byli jsme tu

až do dvanácti, pak jsme se u mě dívali na video, načež šli všichni domů.“

„Bylo to něco zajímavého?“ zeptala se slečna Hudacek.

„Japonský porno,“ odvětil Holger chladně.

„Fajn, a neznáte náhodou tuhle ženu?“ vytáhl komisař Šipak snímek z aktovky.

„To je přece ta babka od včera,“ ujelo Janovi.

Holger ho kopnul.

„Takže znáte. Viděli jste jí včera. Kdy jste jí viděli naposledy?“ vrtal komisař dál.

„Kolem jedenácti, možná v půl dvanáctý,“ oznamoval Holger vážně. „Seděla tam někde a potom ... vstala a odešla.“

„A neznáte náhodou tuhle krabičku?“ Komisař jim ukázal batěrku, kterou odpoledne dostal od hostinského.

„Ne,“ zbledl Holger.

„A jak je teda možný, že jsou na ní vaše otisky prstů?“

Holger přivřel oči. Potom hmátnul po krabičce a chtěl utéct oknem. Jenže tam byly mříže. Holger jimi lomcoval, ale komisař a slečna Hudacek ho ze zadu chytili a stáhli ho zpátky do místnosti.

„Ty přijdeš taky na řadu, ty starej páprdo!“ ukázal Holger na komisaře. Přitom zrudl tak, že mu vystoupily žíly v obličejí.

„Tahle žena měla včera v noci mezi dvanáctou a druhou srdeční příhodu, protože na kokain v krvi nebyla zvyklá. A já se ptám, jak se jí ten kokain do krve dostal.“

„To byla sranda. Kdo moh' vědět, že jí hned trefí šlak,“ pokusil se Matej svého kamaráda obhajovat.

„Dávej si bacha, co říkáš, za to tě můžeme potrestat. Buď rád, žeš to nebyl ty, kdo měl krabičku v ruce,“ skočila mu slečna Hudacek rázně do řeči. Matej se hrdě zasmál a podíval se na svého kamaráda Holgera.

Jeho obličej už byl v té chvíli úplně ztuhlý. Nedíval se na nikoho. „Důkazy. Potřebujete důkazy. Jinak mi nemůžete nic ...!“

„Hergot, kluci, nemůžete mít trochu rozum,“ kroutil komisař Šipak klidně hlavou. „My jsme kdysi dávali prasatům kořalku a tlemili se, když se na dvoře motaly, ale člověku něco takového, ježíšíkriste. To jste trefili do černého.“

„Už s tebou nechci mít nic společného a svý peníze si můžeš strčit někam,“ plivnul Jan Holgerovi do obličejí.

„Hele, Pifko, to mě fakt moc nepálí. Nemůžou mě zabásnout. A jestli jednou otevřeš klapačku, tak do ní dostaneš!“ Holger zvedl ruku a chtěl Janovi jednu vrazit, ale slečna Hudacek ho zastavila a pevně ji držela. „Hele, kočko, co to má bejt? To mám rád, když jsi takhle hrubá.“

„Půjdem, odklidíme tadyten pól,“ řekla slečna Hudacek a ukázala hlavou na dveře.

„Ale na dyl než čtyřadvacet hodin nás nemůžete zavřít,“ vytrhnul se jí Holger.

„To se vyspíme pěkně v teploučku,“ žertoval Matej, ale nikdo se nesmál.

„Pojďte, už jsme vašeho štekání slyšeli dost,“ řekl pan Šipak. Mladíci se vypotáčeli z hospody. Holger se se vztyčenou hlavou usmíval na rybáře, Jan se kousnul do rtů, a Matej a Bernd jako vždycky zírali tupě kolem sebe.

„Jak jste to vypátral s těmi otisky?“ divila se slečna Hudacek, když auto s mladíky odjelo.

„Pojedem za nima, aby nám nevychladli,“ odpověděl komisař Šipak a dovedl ji k autu. Odemkla a nastartovala, otevřela komisaři dveře. Jela pomalu a opatrně, bylo dost mokro a kluzko.

„Dneska máme přece všechny otisky prstů v počítači,“ začal komisař vykládat.

„Všechny?“

„Teď už i váš. Protože jste měla krabičku v ruce. Ale jinak vlastně jenom od těch, kteří v minulosti něco spáchali.“

A ten mladý už předtím něco proved'?”

Nato komisař Šipak dlouho mlčel. Doufal, že se do počítače nepodívá.

Slečna Hudacek kývla a zeptala se dál: „A dostane velký trest?“

„Kdyby u sebe měl třeba drogy, tak jo. A oni si dávají pozor. A stařenka nezemřela jeho rukou, ale na srdce, a on je ještě mladistvý. Nebude to žádná sláva.“

„Nebylo tedy všechno zbytečné?“

Komisař Šipak zase chvíli mlčel. „No, doufám, že ten jeden se k němu už nepřiblíží a ty druhé - uvidíme.“

„Hm.“ Mlčeli.

Po chvíli se zeptal s nejistým úsměvem: „A co říkáte na moji nabídku?“

„Dělat s vámi?“

„Tam čekají zajímavější případy,“ lákal ji.

„A proč máte zájem zrovna o mě?“

„Jste velmi talentovaná.“

„Ale pane komisaři, od kdypak chválí komisař svoji konkurenci?“

Komisař Šipak sklapl ústa a díval se na bod před sebou. Právě vysílali hitparádu sedmdesátých let a komisař Šipak začal hlasitě zpívat „Ó, bejby, bejby,“ byl v úplně jiné tónině.

**Z antologie *Wobraz ze skibami* (LND, Budyšin 2001)
přeložil Radek Čermák.**

V rámci **Pražských folklorních dnů**, které se konají 24.–25. 7. 2009, vystoupí i srbský soubor Łužyca. Další informace na www.praguefestival.cz/folklore.cz.htm.

Oprava. V článku *Povrchová těžba hnědého uhlí na Lužici*

Jako **příloha** vychází autorský ukazatel minulých osmi ročníků.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1-Josefov, www.luzice.cz, za **finanční podpory ministerstva kultury ČR** ročně v osmi číslech a dvou dvoucíslech v nákladu 300 výtisků. Cena 40 Kč. **Redakce:** vedoucí Richard Bígl, Zelenohorská 506/17, 181 00 Praha 8-Bohnice, biegl@email.cz, tel. 723 598 953; zástupce Petr Kalina, vestnik@luzice.cz; Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Josef Šaur, Jan Zdichynec. **Předplatné** na rok 2008: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300. Objednávky a stížnosti na nezasílání: Klára Poláčková, Pionýrů 310/5, 289 23 Milovice, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684. Redakce se netožňuje vždy s názory a slohem autorů. Za pravdivost odpovídá autor.
MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.